

Tárgytematika / Course Description

A kultúrpolitika története és mai irányjai

AKLM_BHTM008**Tárgyfelelős neve /****Teacher's name:** dr. Horváth Csaba Sándor**Félév / Semester:** 2024/25/1**Beszámolási forma /****Assesment:** Vizsga**Tárgy heti óraszám /****Teaching hours(week):** 0/0/0**Tárgy féléves óraszám /****Teaching hours(sem.):** 6/0/0

OKTATÁS CÉLJA / AIM OF THE COURSE

Ismerjék meg a hallgatók a hatalmi gyakorlat kapcsolatát a kultúrával néhány történelmi példán keresztül. Kövessék nyomon a magyar kultúrpolitika szakaszait, jellegzetességeit a történelmi és hatalmi változások tükrében a 19. századtól napjainkig, azt a jelenséget, hogy a politikai rezsimek hogyan állították szolgálatukba a kultúrát, illetve hogyan kísérelték meg hatalmi eszközökkel eliminálni az érdekeiket zavaró kulturális, eszmei áramlatokat, intézményeket. A hangsúly a Trianon utáni kultúrpolitikára, a szocialista rendszer és a rendszerváltás ilyen irányú tevékenységére kerül. Végül az ezredforduló művelődéspolitikai feladatainak és kérdőjeleinek bemutatása is a tantárgy céljai között szerepel.

TANTÁRGY TARTALMA / DESCRIPTION

1. Kultúra és politika. A kultúrpolitika fogalma és helye a politikai rendszerben. Kultúrpolitikai modellek.
2. A 19. századi magyar kultúrpolitika előzményei: az abszolutizmus reformjai (Mária Terézia és II. József rendeletei, oktatáspolitikai, nyelvtörvény), a nyelvújítás mint ellenállási mozgalom.
3. A reformkor és a szabadságharc korának oktatáspolitikai elképzelései. Eötvös József liberális tervei.
4. A dualizmus kultúrpolitikája. Az 1868-as népoktatási törvény. A középfokú és felsőoktatási rendszer kiépülése. A millennium művészetpolitikai preferenciái. A nemzetiségi kultúra korlátozása.
5. A Tanácsköztársaság oktatáspolitikai tervezete.
6. A Trianon utáni két évtized kultúrpolitikája (Klebersberg, Kornis, Hóman, Teleki). A német politikai és kulturális orientáció hatása. A zsidóság oktatási és kulturális korlátozása (faji alapú kultúrfölény-fogalom, numerus clausus stb). A szárszói találkozó kulturális jelentősége (népi írók, népies és urbánus, Németh László stb). A Szabó Dezső jelenség.
7. A koalíciós időszak kultúrpolitikája. A szabadművelődés céljai és tartalma.
8. Az 50-es évek kultúrpolitikája. A szovjet minta adaptációja (osztályalapú kultúrpolitika). A kulturális forradalom elmélete és gyakorlata. Az iskolák államosítása. Származás szerinti diszkrimináció a felsőoktatásban. A vallás és egyházak háttérbe szorítása (Állami Egyházügyi Hivatal). A szakérettségik rendszere és a NÉKOSZ működése, majd megszüntetése. A tudomány ideológikus alapokra helyezése (szovjet minta). A művészet ideológikus megközelítése. A szocialista realizmus.
9. Révai József kultúrpolitikája. Dogmatizmus és sematizmus a művészetekben. A Lukács-viták. Az írók és a hatalom viszonya.
10. A korai Kádár-rendszer. A kultúrpolitika "konszolidálása". A hatalom és a művészetek viszonya. A népi írók problematikája. Kultúrpolitika, ideológia, értelmiség.

11. A hatvanas-hetvenes évek. Oktatáspolitikai változások (a közép és felsőfokú oktatás kiterjesztése). Népművelésből közművelődés. A filozófus-per tudománypolitikai konzekvenciái. Aczél György: a három T elve és gyakorlata.
 12. A hatalom és az ellenzéki értelmiség viszonya. A szamizdat kultúra. A nyugati ellenkulturális áramlatok hatása az ifjúsági szubkultúrákra. A tömegkultúra térnyerése.
 13. Kultúrafelfogások és ideológiák a rendszerváltozás idején. Gazdasági és kulturális elit kapcsolata. A kulturális szféra nagyfokú piacosodása. Az ezredforduló magyar kultúrpolitikai irányzatai. Kultúra, média és hatalom.
 14. A globalizáció hatása a kultúrára. Uniformizáló törekvések, multikulturalizmus, lokális kultúra, hagyományőrzés. A mecenatúra kérdései és a művelődéspolitikai lehetőségei az ezredforduló után. Esélyegyenlőség, kulturális és társadalmi mobilitás kilátásai. Az oktatási rendszer kérdőjelei. Az oktatási rendszeren kívüli művelődés perspektívái.
-

SZÁMONKÉRÉSI ÉS ÉRTÉKELÉSI RENDSZERE / ASSESSMENT'S METHOD

A félév írásbeli vizsgával zárul. Az érdemjegy az előadások anyagának, a tankönyvek megfelelő részeinek és az ajánlott irodalomból egy szabadon választott mű ismertetéséből tevődik össze.

Aláírás feltétele: A konzultációkon való részvétel

Vizsgára bocsátás feltétele: A konzultációkon való részvétel

KÖTELEZŐ IRODALOM / OBLIGATORY MATERIAL

Kötelező irodalom:

Drabancz M. Róbert – Fónai Mihály: A magyar kultúrpolitika története 1920–1990. Debrecen, Csokonai Kiadó, 2005.

Pukánszky Béla – Németh András: Neveléstörténet. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1994.

AJÁNLOTT IRODALOM / RECOMMENDED MATERIAL

Agárdi Péter: A kultúra sorsa Magyarországon 1985–1996. Budapest, Új Mandátum K., 1997.

Agárdi Péter: Kultúra és média a magyar ezredfordulón. Pécs, PTE, 2002.

Bourdieu, Pierre: A gyakorlati észjárás. Budapest, Napvilág K., 2002.

Gergely András (szerk.): Magyarország története a 19. században. Budapest, Osiris, 2005.

Glatz Ferenc: Nemzeti kultúra – kulturált nemzet 1867–1987. Budapest, Kossuth K., 1988.

Heller Ágnes: Bicikliző majom. Budapest, Múlt és Jövő K., 2004.

Király István: Kultúra és politika. Budapest, Kossuth K., 1987.

Lakitelek 1987. Antológia. Pécs, Püski K., 1991.

Mészáros István: Teleki Pál nemzetnevelő programja. Gödöllő, Teleki Pál Egyesület, 1993.

Révai József: Marxizmus, népiesség, magyarság. Budapest, Szikra K., 1948.

Romsics Ignác: Magyarország története a XX. században. Budapest, Osiris, 2005.

Schlett István: Eötvös József. Budapest, Gondolat K., 1987.

Stemler Gyula (szerk.): Magyar kódex 3. Szultán és császár birodalmában. Magyarország művelődéstörténete 1526–1790. Budapest, Kossuth K., 2000.

Szárszó 1943. Budapest, Kossuth K., 1983.

Vitányi Iván: Vitairat a mai magyar művelődésről. Budapest, Gondolat K., 1983.